

УДК 811.163.41'276.2'373.43-052(497.16):323.1'19/20"
811.163.41'276.2'373.43-052(497.16):343.325
<https://doi.org/10.18485/novorecje.2025.7.12.5>

*Милан Ивановић**

(ЈП „Службени гласник“, Београд, Р. Србија)

РЕЦЕНТНИЈЕ ИНОВАЦИЈЕ У ЦРНОГОРСКОЈ ЕТНОНИМИЈИ НЕФОРМАЛНИХ УРБАНИХ ВАРИЈЕТАТА

Новоречје, 2025, бр. 12

Преврате у црногорској националној идеологији до којих је дошло на размеђу XX и XXI в. говорни представници сленга и разговорног стила констатовали су, између осталог, творбом нових назива за лица одговарајућег опредјељења. Ти се називи овдје пописују посредством грађе прикупљене са интернета и објашњавају помоћу дериватолошког апарата, уз увид да се већина односи на баштинике црногорског сепаратизма. Као најпродуктивнија показује се парадигма житељског историзма *Дукљанин*, којом су баштеници црногорског сепаратизма означени усљед експлицитне самоидентификације с наслеђем раносредњовјековне (полу)државе на тлу данашње Црне Горе. Дио назива за иста лица настао је сливањем немаркираног житељског назива и имена челника политичких режима под којим је одговарајуће схватање нације настало: *Титогорац*, *Милогорац*. Упоредивањем наведених и осталих назива са етнонимијом неформалних урбаних варијетета уопште, напоследку се закључује да ови ипак нису етнонимске природе.

Кључне ријечи: црногорска нација, црногорски национализам, етноними, неологизми, сливнице, творба ријечи, сленг, разговорни стил, жаргон, српски језик.

1. УВОД. Током последњих деценија, с развојем интернета, посебно тзв. друштвених мрежа,¹ и њима припадајућег језичког ва-

* mipozega@yahoo.com; ORCID: 0009-0002-8637-5593

¹ Умјесто термина *друштвене мреже* каткад се препоручује термин *друштвени медији* (в. нпр. Радивојевић s. a.). Нама се пак чини да би прије управне ријечи првог термина свакако требало преиспитати одредбену. У том би се случају, можда, закључило да су означени медији више антисоцијални него друштвени, те да би их у ствари требало назвати тако.

ријетета – *нетспика* (Crystal 2011), и на говорном простору српског језика нове домене јавне употребе запосјеле су и лексичке (и ономастичке) јединице које су се у урбаном окружењу до тада користиле углавном само усмено – као јединице разговорног стила или *суп-стандарда*, омладинског жаргона или *сленга*, те разних *аргоа*, тј. тајних кодова преступничких и више или мање маргинализованих друштвених група.² У сврхе лингвистичких истраживања такве се јединице данас, дакле, могу прикупљати и помоћу интернет претраживача, одн. из говорног материјала који нам преко њега пружају Твитер/Икс, Фејсбук, Инстаграм, Јутјуб, Тикток, форуми, блогови, али и рубрике читалачких коментара на онлајн страницама традиционалних медија. Свјесни не само очигледних предности него и извјесних мањкавости таквог извора грађе (в. Лазић Коњик 2024: 71–74), ми га овај пут користимо ради прикупљања јединица за које другог писаног извора и нема, стога што – за разлику од аналогних јединица заједничких цијелом говорном простору српског језика, као и аналогних јединица својствених појединим већим градовима (прије свих Београду и Загребу) – лексикографски нису обрађиване.³

Мислимо на називе које су током посљедњих деценија у Црној Гори једни за друге сковали они што свој црногорски идентитет схватају као етнички (различит од српског, па и сваког другог јужнословенског), или национални (не разматрајући уопште етнос као заједницу којој би могли припадати), и они што свој црногорски идентитет схватају као регионални (у односу на српски као етнички). У овом раду те називе пописујемо и објашњавамо (првенствено мотивацијски) у трећем, четвртном и петом поглављу. Да би се објашњења разумјела, у другом поглављу приказујемо преврате до којих је од 1918. г. наовамо неколика пута дошло у црногорској националној идеологији, тако да се развије спектар идентитетâ оцртан у првој реченици овог пасуса. У претпоследњем поглављу називе о којим је ријеч упоређујемо с етнонимијом неформалних урбаних варијетета уопште (посебно београдских и загребачких, које смо посредством

² Набројени се варијетети не само колоквијално него често и у научном, лингвистичком регистру, нпр. код Р. Бугарског (2021), збирно означавају као *жаргон* (у ширем смислу). Овдје пласиран поглед на њихову номенклатуру и њихове односе (међусобне и према језичком стандарду) образложен је у Ивановић 2023а. Сличан поглед, с понешто другачијом дефиницијом *аргоа*, налазимо у Миљковић 2023.

³ Као лексикографски извори у Ивановић 2023а коришћени су РЖА, РЖИ и РЖГ, који обрађују неформалне варијетете Београда, те РЖС, који обрађује неформалне варијетете Загреба.

рјечникâ „жаргона“ истраживали у Ивановић 2023а), на основу чега потом преиспитујемо њихову етнонимску природу.

На крају увода напомињемо и то да је почетно слово свих наведених назива писано било као мало било као велико по критеријумима који су установљени у Ивановић 2023б. Одговарајући примјери употребе прикупљани су у више наврата, закључно са 15. априлом 2025. г., а при цитирању је на аутора и кон(т)екст указивано само ондје гдје су они били релевантни.

2. КРАТКА ИСТОРИЈА ЦРНОГОРСКЕ НАЦИОНАЛНЕ ИДЕОЛОГИЈЕ. О теми у наслову овог поглавља настала је заиста обимна литература ауторâ разноликог опредјељења и приступа. По природи ствари она се овдје не може навести; стога читаоца упућујемо на прегледе у којима је она богато цитирана с пригодним изворима. Најскорији и најјезгровитији такав преглед био би Алексић 2024; нешто је пак опсежнији али и ранији Ђурковић 2010. За доста шире и дубље обавјештавање ту су Јовановић Б. 2005 и Раковић 2019, при чему се и те двије публикације разликују по временском обухвату, додуше знатније, утолико што су само у првој обрађена и раздобља прије тзв. кратког ХХ в. (1918–1991), одн. утолико што је само у другој, наравно, обрађено готово цијело раздобље владавине М. Ђукановића. Будући да је већини потенцијалних читалаца, који су му и савременици, то раздобље познато сасвим довољно, најсажетији приказ овдје ће добити оно.

Уочи избијања Првог свјетског рата (1914) и потоњег уједињења у југословенску државу (1918) међу црногорским политичарима била је актуелна подјела на *клубаше* и *праваше*. Први су названи по Народном клубу, у којем су се окупљали посланици прве политичке партије у Црној Гори – Народне странке, основане 1906. г. Будући да су они били опозициони (утолико што су се залагали за што ближе односе са Србијом, подјелу власти и владавину права), Никола Петровић Његош (кнез па краљ 1860–1918) окупио је као њихову противтежу себи наклоњене посланике, који су се неформално назвали Правом народном странком, а потом и колоквијално правашима (Маркуш 2005: 132, 197–198). Ова подјела, дакако, није била национална – обоји су се, наиме, надметали у испољавању српства (в. нпр. Стаматовић 2021) – али је посијала сјеме свих каснијих подвојености.

Најприје се та подјела преточила у расправе и сукобе до којих је дошло и прије и, у много већој мјери, послије Велике скупштине

српског народа у Црној Гори, која је од 24. до 29. новембра 1918. (по новом календару) одржана у Подгорици, да би донијела одлуку о уједињењу са Србијом и детронизацији краља Николе, одн. династије Петровић Његош. При томе су убједљиво превладале присталице безусловног уједињења, назване *бјелашима*, насупротив *зеленашима*, који су према таквом државноправном избору имали у најмању руку одређене резерве. Наведена имена обоји су добили по боји хартије на којој су штампани плакати с листама кандидата за повјеренике који ће посланике за поменути скупштину изабрати на окружном збору. Иако су такве кандидатске листе штампане (по свему судећи) само у Цетињском округу, називи ће се ускоро уопштити за читаве таборе, на нивоу цијеле Црне Горе (Vujić 1989: 39; Бојовић 1989: xv–xvi).

Озлојеђени развојем догађаја, особито детронизацијом владара којем су били веома блиски, припадници бивше политичке и војне елите, доминантни међу зеленашима, покренули су уочи Божића 1919. (по новом календару) побуну, која је сломљена за само неколико дана. Већина поражених побуњеника потом се разишла кућама (касније се политички организујући у Црногорски федералистички покрет па Црногорску странку), дио је преко Албаније емигрирао у Италију (одакле је побуна и подржавана),⁴ док се дио одметнуо у шуму. Већина одметника ликвидирана је током исте и сљедеће године; након тога опстале су само групице, које су извјестан отпор пружале и до 1924, а спорадично све до 1929. г. Сада се ти одметници, пречесто у ствари (с обзиром на претежну делатност) разбојници, од појединих кругова стратешки – по војницима који су се у шуму одметнули након капитулације Црне Горе у Првом свјетском рату (1916), одакле су све до ослобођења (1918) пружали отпор аустроугарској окупацији (Ракочевић 1969: 373–401) – називају *комитама* (уп. нпр. Растодер 1918 и Лакић 2021).

Из дворских кругова који су емигрирали што 1916. што 1919. г. досљедно су одашиљани искази српства, чак елитног српства, чије је право на свесрпско и југословенско вођство прече од србијанског (в. нпр. Стаматовић 2021), али је једном приликом, „вероватно [...] први пут у историји“ (Екмечић 1989: 825), одаслат и нацрт етногенезе Црногораца као засебне нације. Уткан у меморандум који је новембра 1920. тзв. Влада Краљевине Црне Горе у егзилу представила

⁴ Углавном у тиренску луку Гаету (Burzanović 2022).

Друштву народа,⁵ у домовини тај нацрт, међутим, није нашао никаквог одјека. И корак даље у домовини је, ипак, отишао један и само један аутор (в. нпр. Radojević 2008: 15); у двјема брошурама исто-вјетне садржине – *Crvena Hrvatska* (Сплит, 1937) и, по забрани прве, *Osnovi Crnogorskog nacionalizma* (Загреб, 1937) – С. Марковић Штедимлија је, наиме, руководећи се учењима појединих хрватских националистичких интелектуалаца (Терзић 2000), наводно изворну, раносредњовјековну Црну Гору, одн. Дукљу, одредио као најисточнији дио хрватског етничког простора, тзв. Црвену Хрватску.

Што се тиче комуниста међуратног раздобља, треба рећи да су у првим годинама сви осим совјетског револуционара В. Марковића били предријечени српски (в. нпр. Јовановић Ј. 1963: 45, 146, 154). Ускоро је, међутим, партија о Црногорцима почела говорити као о засебном ентитету – од Трећег конгреса КПЈ, у Бечу маја 1926, у чијој је резолуцији о националном питању наведено да је „imperijalistička politika srpske buržoazije izazvala sasvim opravdano silno nezadovoljstvo kod svih nesrpskih nacija“, те да је „to nezadovoljstvo došlo do izražaja u formiranju nacionalnih pokreta u Hrvatskoj, Sloveniji, Makedoniji, Vojvodini i Crnoj Gori“ (Izvori za istoriju SKJ: 150), па и раније – од Покрајинске конференције КПЈ за Црну Гору одржане „највјероватније крајем 1925“,⁶ у чијој се резолуцији као један од најважнијих задатака истиче „формирање револуционарног радничко-сељачког блока“, унутар којег, као и „према широким народним масама“, партија „треба увек да иступа за самоопредељење Црногораца укључујући и о[т]цепљење“ (Иzvори за историју радничког покрета и револуције у ЦГ: 442, 447).

Иако је током аустроугарске окупације у Првом свјетском рату и те како било наметнутих одмака од српског идентитета, нпр. кроз „анационалне“ наставне програме, с „матерњим“ језиком умјесто српског (Ракочевић 1969: 250–251), први је пут с највишег нивоа несрпски црногорски идентитет као цјелина наметнут 1941. г., с почетком италијанске окупације у Другом свјетском рату, што се огледа и у *Гласу Црногорца*, периодичној публикацији коју је тог „злог прољећа“ „обновио“ Цивилни комесаријат за Црну Гору. До броја 9, објављеног 13. јула, ниједном се у том листу нпр. не употребљава

⁵ Тврдња о том документу као првом таквом понавља се у Екмечић 2007: 370, као и у свим потоњим издањима исте књиге, само се умјесто *новембра* каже (погрешно, с обзиром на наслов цитираног документа) *марта*.

⁶ Користећи исти извор, А. Стаматовић (2021: 280) ову конференцију наводи као обласну, и са јануаром 1926. као мјесецом одржавања.

придјев *српски*, нити се игдје помиње, рецимо, Његош. Придјевом *србијански* користи се искључиво у негативном контексту, у колокацијама типа ~ *окупација*, ~ *властодршци*, ~ *тиранија* (из броја 1, од 18. маја), одн. у исказима типа „Србијанска администрација упропастила је економске могућности Црне Горе направивши је, плански, јошт пасивнијом и мање плодном“ (из броја 6, од 24. јуна). У броју 9, објављеном непосредно послје Петровданског сабора, који је прогласио „слободну и независну“ Краљевину Црну Гору, дакле на дан када је управо због одлука поменутог сабора покренут Тринаестојулски устанак, први се пут, додуше у пренијетом излагању С. Дрљевића, употребљава придјев *српски*, али значећи искључиво ’који се односи на Србију’: ~ *агенти*, ~ *војска*, ~ *официри*, ~ *влада*, ~ *политичари*. У истом је броју први пут употријебљен и нови глотоним. Комично је, мора се примијетити, што је то учињено баш на уста грофа С. Мацолинија, високог комесара за Црну Гору. У извјештају о његовом наступу тврди се, наиме, да је „[п]о завршеном засиједању“ баш он „поздравио народне претставнике ускликом: ’Живјела Црна Гора!’ на црногорском језику, што је изазвало нове изразе одушевљења“.⁷

⁷ Овај преврат у црногорској националној идеологији није трајао ни четири године, колико је трајао Други свјетски рат, ни двије године, колико је трајала италијанска окупација – трајао је још краће, што се опет огледа у *Гласу Црногорца*. Тај лист, којем је услед Тринаестојулског устанка објављен још само један број, поново наиме бива „обновљен“ почетком сљедеће, 1942. г., али с дијаметрално другачијом уређивачком политиком. По суду аутора тада објављених чланака Црногорци заслужују „улогу чувара наше српске расе“, они су „леgitимни носиоци српства“, а Црна Гора „Пиемонт Српских народа“ (из броја 1, од 14. фебруара). У истом се броју Његош помиње чак пет пута, између осталог с придјевима *велики* и *бесмртни*. Слично је у броју 2, од 21. фебруара, којим почиње давање „Лекција из италијанског језика“, у којим се овај упоређује са српским као матерњим језиком. За стару Црну Гору каже се да је „крз више вјекова [...] свима српским земљама [...] давала директиву и тон“, а читаоци се позивају да „у хору“ фигуративно запјевају „свесрпску химну *Онам*, *онамо*“; као „иницијали највећег српског пјесника“ у „Укрштеним ријечима“ дају се два *П*, а тај се пјесник поименце помиње чак седам пута, од чега једном с придјевом *славни*. Од броја 87, одн. 27. јануара 1943. више нема поднаслово *Лист за националну политику, књижевност и привреду*, а од броја 89, одн. 3. фебруара као „директор“ се потписује „Капетан Ђино Биађи“, али се у уређивачкој политици ништа не мијења: пригодним чланцима обиљежава се Савиндан, за „Њ. Е. Гувернера“ се каже да „све што ради, ради искрено и из љубави за добро и напредак црногорског народа и других српских племена“ (27. јануара), док се поводом „комунистичких метода“ каже да „[п]роливена крв [...], велике патње и муке оних истинских синова српског народа, захтијевају да се овакви избеце и опамете“ (3. фебруара). Колико нам је познато, на ову се фундаменталну промје-

Ступивши на власт, по ослобођењу, комунисти су у односу на своју међуратну идентитетску политику ипак примијенили компромисно рјешење. Уочи њемачке капитулације, у празничном броју *Борбе* (106, од 1. маја 1945), М. Ђилас објављује чланак „О црногорском националном питању“, гдје тврди да се Црногорци „по племенској традицији осјећају, а и јесу, Срби“, али да су они „у националном погледу данас и нешто посебно, своје, црногорско“. У читавом раздобљу социјализма такав је став у елитама преовлађивао макар декларативно. При томе га је најуспјелије, мада у суштини противрјечно, репродуковао Д. Вујовић (1987: 157), тврдећи нпр. да су „из исте српске етничке основе настале двије врло сродне нације – српска и црногорска“.

Али већ од 1966/67, одн. смјене А. Ранковића на федералном а унапређења В. Милатовића на републичком нивоу, појединци с високих положаја у редакцијама *Побједе*, РТ Титоград и титоградског „Графичког завода“ почињу да одашиљу становишта С. Марковића Штедимлије, представљајући као великосрпску кривотворину сву дотадашњу филологију и историју Црне Горе. Оглашава се и сами Штедимлија, додуше под другим именима,⁸ маштовитим исказима попут сљедећег, цитираног из књиге објављене у издању београдског Завода за уџбенике (*sic!*), у библиотеци приручне литературе за наставнике:

ну у уређивачкој политици *Гласа Црногорца* до сада није скретала дужна пажња, па смо то учинили ми. Код А. Стаматовића (2021: 274–275) за њу пак налазимо врло убједљиво објашњење.

⁸ Будући да је учествовао у злочиначком режиму НДХ – између осталог као уредник и великим дијелом аутор двију периодичних публикација у издању фантомске Хрватске православне цркве: *Pravoslavni kalendar* и *Glas pravoslavlja*, гдје се потписивао и као Душан Марковић, те Поп Перо (Karaula 2023) – послје рата је робијао десет година у сибирским гулазима и још четири на Голом отоку (Radojević 2015: 144). Упркос томе, М. Крлежа га је касније ангажовао у Југославенском лексикографском заводу, по тумачењу Штедимлијиних сљедбеника на основу заслуга које је имао као Крлежин саборац у тзв. сукобу на лјевици (Radoman 2020: 371), што је тумачење у које веома сумњамо имајући у виду упадљиву и генералну Крлежину дистанцу спрам Штедимлије (Bogišić 1999). Па ипак, и тада је своје радове, због губитка грађанских права, Штедимлија морао да објављује под туђим именима – рођака Томаша Марковића (Radoman 2020) и супруге, Љубице Кланчић, једном се потписавши и као Љепосава Кланчић (Radojević 2015). Својим се именом пак потписао у тексту који је 26. априла 1970. објавио у *Vjesnik*-овој рубрици „Ћитаоси ришу“ да упозори како „кампању“ за одбрану Његошеве завјетне капеле од планираног и напосљетку извршеног рушења наводно воде „четничко-љотићевски-емигрантски“ кругови.

Прогањање и уништавање богумила није могло бити завршено у неколико дана, па ни у неколико мјесеци у свим земљама којима је Немања владао. То је несумњиво трајало више година. И за то вријеме су паљене њихове „нечастиве књиге“. Извршиоци тих санкција сигурно нијесу били особито вјешти у распознавању „нечастивих књига“, па су уништавали све што је било писано латиницом, босанчицом, глагољицом или грчким. Што они нијесу уништили, то су уништавали сами имаоци те „нечастиве“ литературе у страху од прогона, и прије него би се појавили егзекутори.

На тај начин, истријебљени су сви рукописни споменици који су настали и постајали код дукљанских Славена од досељења до краја XII вијека. Краљ Стефан Првовјенчани објашњава то уништавање црквено-вјерским мотивима источне цркве, која се тада утврђивала и насилно ширила под Немањиним влашћу (уосталом као и у Кијевској Русији за вријеме примања хришћанства). (Марковић 1969: 106)

Тзв. етногенетичка теорија, о дукљанству као исходном црногорству, добила је и двије монографије. У првој таквој, (мета)историјској, коју је (само)⁹ потписао истакнути комунистички револуционар па функционер С. Брковић (1974: 7, 15, 20–21), критикују се аутори *Историје Црне Горе* (1967–1975)¹⁰ и одговарајућих чланака у првом издању *Enciklopedije Jugoslavije* (1955–1971) што у маниру „građanskih istoriografa“, дакле „sa romantičarskim zanosom“, говоре о *уједињењу* Зете (као баштенице дукљанског наслеђа) с Рашком, одн. о њеном *укључивању* и *углобљавању* у јединствену српску државу. По суду изнијетом у наведеној књизи, „и вријеме изградње

⁹ Б. Алексић (2024: 164–165) каже да је „[п]о многим индицијама“ то штиво „писао читав тим публициста – ’етногенетичара’“, а да је С. Брковић „само позајмио своје име како би се на тај начин отупила критичка оштрица научне јавности у односу на крајње проблематичан садржај књиге“. Аутор ових редака не зна које су то индиције, али мора повјерити податак да му се прије неколико година један познаник исповиједио као најближи сродник правог аутора књиге о којој је ријеч. Мада би неумјесно било одати га, истине ради ваља оставити макар какав путоказ; нека то буду странице касније објављених књига чији је потписник опет С. Брковић.

¹⁰ Од планираних осам књига објављене су само три, о догађајима до краја XVIII в. Четврта, о раздобљу Петра I и Петра II Петровића Његоша, припремљена за објављивање у издању Редакције за *Историју Црне Горе*, објављена је 1981. г. у издању београдске „Народне књиге“ (Перић 1997). Едиција је обустављена након што су ондашње политичко руководство Црне Горе и, прије њега, поједини аутори чији је рад наводно утемељен „на критичком одређењу према историографском опусу“ оцијенили да је ова писана „са погрешних концепција [...] превазиђене науке“ (Живковић 1987: 181, 190).

novih, socijalističkih društvenih odnosa“ треба говорити о *освајању* и *окупацији*. На страницама исте публикације тврди се, штавише, да је Стефан Немања „poslije osvajanja Zete, na njenoj teritoriji ognjem i mačem širio istočni uticaj i pravoslavlje, na račun katoličanstva i bogumiljskog pokreta“, те да је становништво Боке Которске и уопште црногорског приморја које се национално сада опредјељује као хрватско „u svojoj većini ono čiji su pradjedovi tu vjeru uspjeli da sačuvaju i pored nemanjićkih progona“ (Brković 1974: 232).

Битно другачију монографију, у првом реду етнологу, написао је Ш. Кулишић, бивши директор Етнографског музеја у Београду и редактор *Српског митолошког речника* (1970). Закључак је, међутим, био исти: да су Црногорци засебан јужнословенски народ, да нису како Хрвати тако ни Срби, да њихов „osnovni sloj predstavlja *staro slovensko stanovništvo*, još iz vremena doseljavanja, koje vizantijski izvori XI vijeka nazivaju *Dukljanima*“, постепено измијешано „sa ostacima više ili manje poromanjenih balkanskih starinaca“ (Kulišić 1980: 86, 93).

Без обзира на то што су комунистички функционери такође стајали на становишту о црногорској нацији као засебној, Брковићеве и Кулишићеве хипотезе ни они – као ни шира јавност – нису примали са одобравањем (Стаматовић 2021: 53, 66). Још је мање успјеха било у пробоју тих хипотеза и поборника им у Црногорску академију наука и умјетности, како током осамдесетих, у великој Југославији, тако и током деведесетих, у истоименој државној заједници Србије и Црне Горе, а да се томе и те како стремало, показује нам чињеница да је 1999. г., само мјесец дана по окончању НАТО-овог бомбардовања, у Зеленом салону Хотела „Црна Гора“ (*sic!*) – наводно „zbog naslijeđene i još uvijek neprevaziđene kolonijalne svijesti kod mnogih postojećih institucija i formalno značajnih i uticajnih ličnosti“ (Perović 1999) – основана паралелна организација: Дукљанска академија наука и умјетности. Током наредних година, у сусрет референдуму о државноправном статусу, редовни саговорници новинара *Побједе* и РТ Црне Горе постаће управо њени чланови (Ђурковић 2010: 30–31). У својим излагањима они ће, упркос прокламованим идеалима мултиетничности и мултукултуралности (Perović 1999; Nacionalni sastav utemeljitelja), стално пренаглашавати регионалне посебности Црногораца и њихове историје, заступајући не само засебан језик, у чему су дјелимичан успјех постигли по отцјепљењу Црне Горе (2006) фактички само поводом његовог назива, него и засебну цркву, у чему пак нису постигли никакав успјех, будући да је покушај да се ова не-

како афирмише пропао на парламентарним изборима 2020. г., доведши штавише до пада режима М. Ђукановића, који се оцртаним сепаратистичким пројектима постепено приклањао од 1998. г. (Glušica 2020: 229–261; Popis stanovništva 2023: 2, 8; Лековић 2023: 131–142).

3. НАЗИВИ КОЛИМ ЦРНОГОРСКИ СРБИ ОЗНАЧАВАЈУ ЦРНОГОРЦЕ НЕСРБЕ. Претходни пасуси дају одговор на питање због чега Црногорце православне вјероисповијести који одричу своје српство њихови суграђани српског опредјељења неформално, више или мање погрдно, означавају низом назива, од којих је један добијен значењским помаком житељског историзма *Дукљанин* (§§ 1, 17 и 23). Такав помак мотивисан је, наиме, чињеницом да као колективно сјећање на средњи вијек означена лица не његују сјећање на Стефана Немању, Св. Саву и остале Немањиће, које његују сви Срби, укључујући црногорске, него током историје у народној свијести максимално изблиједјело сјећање на зетску донемањићку династију Војислављевића и Дукљу као прву словенску (полу)државу на тлу данашње Црне Горе.

(1) Prvo ste nas ubjeđivali da Duklja nije postojala nego da smo to izmislili. Onda ste nas zvali *Dukljani* da biste nas vrijeđali. Kako sad „srpska država“, i kako „srpska“ kad su joj vladari bili katolici? Morate da prekinete sa ovim lažima i prisvajanjem tuđih istorija [поводом објашњења у тексту Би-Би-Сија на српском да је Св. Јован Владимир „bio knez Duklje, srpske države koja se prostirala na području današnje Crne Gore“]. <twitter.com>, 4. 6. 2022.

Тој помјереној семантици назива *Дукљанин* истозначан је суфиксални дериват *Дукљанац* (§ 2). Будући да је у етнониимији суфикс *-ан(а)ц* млађи и, с обзиром на учесталост употребе одговарајућих назива, мање заступљен од конкурентних (в. нпр. Клајн 2003: 57), може се претпоставити да је у датом случају, поред извођења, макар дјелимично дјеловала и аналошка творба. Извјеснија је пак претпоставка да је аналошка творба дјеловала у случају деривата *Дукљаи* (§ 3), чијим се суфиксом *-аи*, и то као депрецијативним, између осталог означавају присталице одређене политике, уп. нпр. *аутономаи* (Vabić 2002: 136). Предложак такве творбе били би историзми *бјелаи* : *зеленаи*, *уходани* и у разговорном стилу (па и историзми *клубаи* : *праваи*, *уходани* једино у научном регистру), којима се такође означавају непомирљиво супротстављени политички табори умногоме одређени односом према Србији и Српству (в. претходно поглавље).

(2) „Ми овде у Србији“ – говорио је отац – „ми смо ти ајде де Срби, можемо да послужимо, али да знаш, прави Срби живе у Црној Гори“. [...] Прве Црногорце срео сам године 1954. у Београду. Био сам узбуђен и почаствован као да се упознајем са синовима високородног племства. Један од њих, нећу да му помињем име, данас је истакнути *Дукљанац* [из интервјуа с М. Данојлићем]. <*novosti.rs*>, 25. 1. 2014.

(3) Јадни *дукљаши*. Уздају се у ујкане [ушаше, одн. Хрвате], а ујкани би најрадије да *дукљаши* зарате са Србима, па и до задњег *дукљаша* ако треба, само нек се коље. <*in4s.net*>, 12. 8. 2019.

Што се тиче суфиксалног деривата *Дукљаш*, рекло би се да је у односу на назив *Дукљанин* денотација истовјетна а конотација негативнија. Исто али у знатно већој мјери извјесно важи за дериват *Дукљаноид* (§§ 4 и 22), чији се суфикс *-оид*, и то као изразито депрецијативан, у сленгу и разговорном стилу на цијелом говорном простору српског језика шири током посљедњих година (Драгићевић 2024: 270–273, уп. Јовановић Ј. 2018: 562–563), потом за префиксално-суфиксални дериват *подукљица* (§ 5), који је евидентно настао аналошки – по узору на *потурица* ’Србин, одн. припадник ма којег нетурског народа који се преобратио у Турчина, одн. муслимана’ – с циљем да означено опредјељење представи као неаутентично, а нарочито за сливеницу *дудукљанин* (§§ 6 и 7), према *Дукљанин* а са *дудук* ’глупак’.

(4) Kralj Nikola je bio Srbin od krvi i mesa, kakav-takav bio je Srbin a ne *Dukljanoid* [релативизују се његове негативне црте – од аутократских склоности до скретања с декларативно унитаристичке линије]. <*in4s.net*>, 6. 8. 2019.

(5) Poturice i *podukljice*, tišina! Ovo je njegoševska CG [привржена својој традицији], nikad više primitivni antisrpski Đukanistan [земља којом аутократски влада М. Ђукановић! <*barskiportal.com*>, 7. 11. 2020.

(6) Схватам да примате одређена средства за кривотворење историје. Али у овакве ствари ни најугорелији¹¹ *дудукљанин* не вјерује. <*facebook.com*>, 2020.

¹¹ Ако је исправно написано, вјероватно је фигуративно упоријебљено, тако да буде значењски еквивалентно са *најокорјелији*, будући да глагол *угорјети* иначе значи ’остати довољно времена под угари, одморити се до наредне сетве (о преораној њиви)’. Напоменимо и то да би у стандардној ијекавици било *најугорјелији*, а да је у црногорским говорима и иза непокривеног /p/ рефлекс кратког јата – /e/ (уп. цг. разг. *речник* умјесто књиж. ијек. *рјечник*).

(7) Vraginja Fuksanović, *dudukljanka* od majke Srkinje [о Драгињи Вуксановић Станковић, в. сљедеће поглавље] <*in4s.net*>, 18. 1. 2024.

Чињеницом да је први пут несрпско опредељење као цјелина становништву Црне Горе наметнуто под италијанском окупацијом (в. претходно поглавље) мотивисана је позајмленица *Монтенегрин* (§§ 8, 9, 17 и 22), свакако помјереног значења у односу на предлогак *montenegrino*, који у изходном језику означава становника Црне Горе уопште. Уз учешће наших житељских суфикса *-(a)ц* и *-(j)анин* добијено је и *Монтегринцац* (§ 10), одн. *Монтенегрињанин* (§ 11).

(8) Боље да је рекао *Монтенегрини*, јер Црногорци су били и увек ће бити Срби. <*facebook.com*>, 17. 11. 2018.

(9) Помозите Аднану Чиргићу [аутору правописа и граматике црногорског језика, те првом декану Факултета за црногорски језик и књижевност] и *Монтенегринима* да нађу свој језик у историји Црне Горе [поводом фотографије свједочанства које је 1912. г. са оцјеном из српског језика издала Даниловградска основна школа]. <*facebook.com*>, 4. 11. 2022.

(10) Milo [Ђукановић] ni sam ne zna šta je. Pre 20 godina se izjašnjavao kao Srbin, sad je *Montenegrinac*, sutra će biti Šiptar... mislim, i sad je [у значењу 'опак, подао, превртљив и сл.']. <*in4s.net*>, 30. 1. 2020.

(11) Те је Crnogorce Dejan Medaković, u razgovorima sa mnom, nazivao *Montenegrinjanima*, rekavši mi jednom prilikom: „*Montenegrinjani* su želeli da se uklone svi ostaci intervencija na [Његошевој завјетној] kapeli које је извршио, после Првог свetskог рата, краљ Aleksandar. Meštrovićev mauzolej na Lovćenu је, 1971, био изграђен да трајно раздвоји Srbe i Crnogorce“. <*nedeljnik.rs*>, 17. 5. 2018.

Иако црногорску нацију није створио Ј. Броз, иако се он, наиме, само приклонио раније инаугурисаном становишту КПЈ,¹² чињеница је да је под његовим политичким режимом настало једно од схватања те нације, које се може назвати прелазносепаратистичким (в. претходно поглавље). Отуда и назив *Титогорац* (§§ 12–14), добијен сливањем немаркираног житељског назива и Брозовог надимка (првобитно псеудонима).

¹² Недвосмислено исказан став о црногорском народу као засебном код Тита налазимо тек новембра 1936, а послје рата – 9. маја 1945, у побједничком говору преко Радио Београда, као и три дана касније, у говору пред Оснивачким конгресом КПЈ за Србију (Стаматовић 2021: 293, 362).

(12) Vi *Titogorci* nestanete čim se ode u istoriju dalje od Tita. <*wordpress.com*>, 28. 3. 2011.

(13) Nisi ti Crnogorac već *Titogorac*, jer Crnogorci su vazda bili vatre-niji Srbi od Srbijanaca. <*portalanalitika.me*>, 13. 3. 2016.

(14) Imate x slučajeва да је један брат Србин, други *Titogorac*, да је једно дијете Србин, друго *Titogorac*. <*hercegbosna.org*>, 22. 11. 2009.

Да је под домаћом управом права сепаратистичка идеологија први пут озваничена залагањем водећег црногорског политичара, М. Ђукановића (в. претходно поглавље), чињеница је којом је мотивисана аналогна сливеница *Милогорац* (§§ 15 и 22). Они који тај назив упоребљавају, не пренебрегавају, него баш напротив наглашавају куриозитет да је у размаку од само једне и по до двије деценије, главна покретачка снага обају покрета, најприје једино српског а потом и напосљетку једино „дукљанског“, био управо М. Ђукановић (§ 16).¹³

(15) За разлику од Црногорца, који је пре свега Србин, и тиме се поноси, *Милогорац* је припадник једне недефинисане нације чије је једино обележје, поред зетско-јужносанџачког дијалекта, мржња према српском народу. *Милогорац* у својим антисрпским осећањима иде толико далеко да чак не пише ћирилицом и хоће да је забрани, као нешто што је српско. Као да он сам није Србин. <*vukajlija.com*>, 2016.

(16) *Milogorac*. Pripadnik jedne mutantske nacije. Otac nacije je izmjenjao više lica nego Majkl Džekson. <*vukajlija.com*>, 2012.

Називи настали сливањем немаркираног житељског назива и прецедентних политичких имена имплицирају негативно вредновање опредјељења које означавају, али и политичког дјеловања личности чије се име слило (уп. Лазих Коњик 2023: 56). Исто важи за двије међународне организације, Европску унију и Сјеверноатлантску алијансу (НАТО), чије се име такође слило с немаркираним житељским

¹³ И док су истовјетне семантичке компоненте активне у деривату *милогорштина*, деривати *Милогора*, *Милоландија* и *Милоленд* пак означавају цијелу Црну Гору под влашћу М. Ђукановића, а не само онај дио њеног становништва који у сваком погледу слиједи тог политичара. Треба овдје напоменути да је на говорном простору српског језика М. Ђукановић међу првима на списку политичара чије је име на размеђу XX и XXI в. мотивисало највише твореница. У Црној Гори он је по истом критеријуму убједљиво први, што је (вјероватно усљед дугог трајања и постојаности његове владавине) стање битно другачије од нпр. стања у Србији, гдје је број твореница мотивисаних именом водећег политичара опозиције био и остао упоредив с бројем твореница мотивисаних именом водећег политичара владајућих странака (Лазих Коњик 2023: 42, 47, 52).

називом (§ 17), али тако да да̂ називе којима значење ипак није тако прецизно, него изразито условљено контекстом (уп. Драгићевић 2022: 69).

(17) Jedino ako nije naum da se Crnogorci uguraju u neku novu crkvu, koja će gledati na zapad [као католичке], а на на исток [као православне]? Onda to neće više biti Crnogorci već neki *novogorci*, *Evrogorci*, *Natogorci*, [...] *Jugogorci*, *Dukljani*, *Montenegrini*... А како ће пред своје дједове изаћи? Како ће оћење у очи погледати и за исту софру сјести? <*in4s.net*>, 3. 6. 2020.

Неаутентичност опредјељења, које се веома депрецијативно сугерише префиксално-суфиксалним дериватом *подукљица*, готово неутрално сугерише се сливеницом *новогорац* (§ 17). Супротно томе, веома депрецијативно, ако не и депрецијативније, неаутентичност опредјељења сугерише се још једном сливеницом: *брашногорац*, која је мотивисана чињеницом да је све до 2020. г. Демократска партија социјалиста (политичка странка на чијем је челу био М. Ђукановић), додуше углавном преко својих подизвођача, колебљиве гласаче поткупљивала пакетима основних потрепштина, међу којима су биле и вреће брашна (§§ 18 и 19).

(18) А да, *brašnogorac*, zaboravili smo da je vama bliži džak brašna nego brat rođeni [реплика на коментар „Zabolje nas da ne kažem šta ko je vama bliži“, дат поводом чланка чији је наслов „Док год из Подгорице стижу увреде, многим [црногорским] Србима Београд ће бити ближи“]. <*in4s.net*>, 19. 1. 2015.

(19) Veliki dio CG živi od veresije koju im Srbija dozvoljava. [...] Davno bi *brašnogorci* prešli na druga tržišta da im se isplati [поводом чланка „Независност се не једе“, који извјештава да је главни спољнотрговински партнер минуле године била, као и сваке претходне, Србија]. <*in4s.net*>, 30. 1. 2015.

У складу са овдашњом праксом да се цијели народи означавају називом припадника који су кроз скорију историју били најрадикалнији и најмилитантнији – уп. хрв. *четник* 'Србин' и срп. *усташа* 'Хрват' (Јовановић Ј. 2018: 252–255) – значењским помаком настао је током посљедњих година и назив *комита* (§ 20), од којег је, надаље, настао суфиксални дериват *комиташи* (§§ 21 и 22). Не алудира се ту на Црногорце који су комитовали током аустроугарске окупације у Првом свјетском рату (1916–1918), него на одметнике који су по слому Божићне побуне (1919) пречесто дјеловали више као разбојници него као опоненти власти Карађорђевића и наводног србијанског централизма (в. претходно поглавље). Сличне је мотивације суфик-

сални дериват *Gaetaш* (§ 23), у чијој је основи име тиренске луке у коју се склонила већина учесника поменуто побуне (в. опет претходно поглавље).

(20) *Komite* су Црногорци који жестоко бране црногорску државност, црногорски језик и црногорску цркву, а њихово име подсећа на отпор заједници Црне Горе са Кралјевином Србијом након Првог свјетског рата [из анализе новинара *Vijesti*, дневног листа који је наклоњен прелазном црногорском сепаратизму]. <*vijesti.me*>, 2. 8. 2021.

(21) Вјероватно неки *komitaš* који је раније био Србин па га Ломџи [Ђукановић] преобразио. <*adria.tv*>, 12. 2023.

(22) Дјелимично се слажем да нема услова за попис [становништва]. Треба увести слjedeће нове рубрике: *Milogorac*, *Montenegrin*, *Dukljanoïd*, *komitaš*, *eventualno i ustaša* [у значењу 'српски архинепријатељ – како Хрват (антисрбин) тако и „дукљански“ Црногорац (антисрбин)']. Да се ове фејсбук јуноше могу изјаснити онако како се заиста осјећају и да се заиста пребројимо, ко смо и што смо. <*in4s.net*>, 12. 10. 2020.

(23) Никад више 1918. [као година тзв. Подгоричке скупштине, одн. уједињења са Србијом; в. претходно поглавље]! Ђе су *Gaetaši* и *Dukljani* да зауставе ове порове [као предводнике првих литија Српске православне цркве 2019/20; в. следеће поглавље]. Ми Рођаци [углавном Бошњаци] вас пратимо. <*cdm.me*>, 31. 12. 2019.

И док већина назива којим црногорски Срби неформално означавају православне Црногорце несрбе имплицира да је право одређење српско, у само једном називу то је и експлицирано. У питању је назив *расрбица* (§§ 24–26), који је у творбеној вези с глаголском именицом *расрбљивање*, што се пак употребљава и формално (в. нпр. Јовановић Б. 2005).

(24) Инфлација граДжанистичких партија [елиитистичких и декларативно анационалних], *rasrbica* и MNE nacionalista. Dosadno. Zaista bi bilo osvježavajuće da se pojavi prva srpska nacionalna ekipa, ali bez rusofilije, komunizma, pravoslavlja i ostalih sporednih ideologija. <*dan.co.me*>, 2022.

(25) Sve same *rasrbice*, paganski [јер су против (присуства и) дјеловања Српске православне цркве, одн. њеног свештенства и монаштва] обожавајтељџи *setinjske biljke* црногорске [националистичко булажњење им је такво и толико као да су под дејством неке дроге?]. <*barskiportal.com*>, 18. 12. 2024.

(26) Najbitnija zajednička karakteristika *rasrbica* je da oni ne vjeruju sopstvenim očima, već onome što im nadređeni kažu. Mnogo je više tek-

stova i istorijski prostih činjenica koje *rasrbice* ne razumiju. Jasno je da je to posledica neposjedovanja „alata“ za razumijevanje. <portalanalitika.me>, 9. 1. 2020.

4. НАЗИВИ КОЛИМ ЦРНОГОРЦИ НЕСРБИ ОЗНАЧАВАЈУ ЦРНОГОРСKE СРBE. Језичким јединицима које су обрађене у претходном поглављу, а нарочито називу *подукљица*, антипод представља назив *посрбица* (§ 27). У неформалним урбаним варијететима он практично нема синонима, осим донекле назива *четник* (према *усташа* 'Хрват', одн. *комита* 'православни Црногорац несрбин'; в. претходно поглавље), па и назива *литујаши*, чије је изворније значење у Црној Гори (прецизније једном, другачије опередијељеном дијелу њеног становништва) 'учесник масовних литуја којим су почетком 2020. г. вјерници Српске православне цркве по црногорским градовима протестовали против отимања својих цркава и манастира' (§ 28).

(27) Pošto projekat rasrbljavanja Crnogoraca nije uspio, onda oni koji su rasrbljeni zbog krize identiteta ove koji su sačuvali identitet nazivaju *posrbicama*. <in4s.net>, 26. 12. 2020.

(28) Ti ljudi za mene nisu nikakvi *litijaši*, a ni *četnici*, nego građani Crne Gore. To je moje viđenje. Ološa i šljama ima svugdje pa i među njima. <bosanski-forum.com>, 30. 8. 2020.

Будући да назив *посрбица*, дакле, као умногоне усамљен стоји насупрот немалог броја назива, у овом ћемо се поглављу ради равнотеже обима осврнути и на употребне ко(н)тексте.

Највећи број примјера коришћења налазимо, што је и очекивано, на тзв. друштвеним мрежама и у читалачким коментарима. Наводно неаутентично опередијељење означених лица у тим се исказима објашњава њиховом подмитљивошћу (§ 29; уп. назив *брашиногорац* и његову мотивацију), ничим неограниченом тежњом да се домогне социјалног капитала (§ 30) и уопште тоталном моралном несолидношћу (§ 31).

(29) Srba u CG nije nikad bilo. Tek kada su nas okupirali [navodno 1918. г.], kupili su nekoliko Crnogoraca da se izjašnjavaju Srbima, i to treba jasno reći. To su današnje *posrbice* ili politički odnosno interesni Srbi. <rtcg.me>, 22. 5. 2016.

(30) Ovo je najgori primjer *posrbice*, splećine koja je postala preko noći Srbin jer nije mogao da dobije medijskog prostora u Crnoj Gori, jer nije kao takav mogao da nađe svoje mjesto na političkoj sceni. <facebook.com>, 5. 1. 2021.

(31) Ovako se u Srbiji na televiziji sa nacionalnom pokrivenošću prikazuju *posrbice* iz Crne Gore. Za mene bi ovo bilo ponižavajuće ali za *posrbice* nije! <x.com>, 1. 3. 2023.

Исти назив налазимо и у садржајима које пласирају уредништва електронских медија, али првенствено као нешто што се употребљава само заузврат, што говорно лице иначе наводно нипошто не би изговорило (§ 32), па и као нешто чија је употреба и те како оправдана пошашћу коју означена лица наводно представљају за омладину (§ 33), привредни и сваки други напредак друштва, спољнополитичку усмјерност државе, чак и голи опстанак (§ 34). Прије ће ипак бити да коришћење овакве лексике у новинарству свједочи, као и мноштво сличних примјера, о томе да се демократизација журналистичког стила, као тенденција коју вјероватно ваља подржати, све више измеће у пејоративизацију, вулгаризацију и, у крајњем, банализацију свих стилова стандардног језика, што је тенденција која се никако не може подржати (в. Драгићевић 2024).

(32) Kad nam falsifikovani Srbin kaže da smo što i tamo-on, moramo mu odgovorit: „Muč tun, *posrbice!*“. Miodrag Bajković, <radioskala.me>, 31. 7. 2021.

(33) Velikosrpska ideologija i crnogorske *posrbice* ne prezaju od takvih stvari po cijenu da čitave generacije mladeži usmjere krivo, društveno štetno i društveno opasno. Ljubo Radović, <portalanalitika.me>, 7. 10. 2021.

(34) Crnogorske *posrbice* sve su agresivnije i učinkovitije u namjeri da nanesu što više štete Crnoj Gori i da je udalje od evropskih vrijednosti. [...] Ono u što Putin i njegovi beogradski saveznici jedino ne treba da sumnjaju, jeste da bi crnogorske *posrbice* podržale rusko-srpsku ofanzivu na Crnu Goru. Nebojša Redžić, <aktuelno.me>, 3. 3. 2022.

Оно што забрињава и више од употребе у слободнијим новинарским формама јесте употреба у иступима политичарâ, попут народног посланика Драгиње Вуксановић Станковић (§ 35), коју црногорски Срби заузврат називају Врагињом Фуксановић (в. § 7).

(35) Vuksanović-Stanković je u toku rasprave [на сједници Законодавног одбора Народне скупштине] rekla da je njena majka „izvorna pravoslavna Srpkinja iz Užičke Požege, ne *posrbica*, nego izvorna pravoslavna Srpkinja“. Kovačević je [као председавајући одбору] оменуо, казавши да је то увредљиво за српски народ, те да не користи термин *posrbica*, као ни термин „потурика“ и сличне термине. „Ја говорим о опредјелјенју моје мајке. Васпитавала ме да сам православна Црногорка, да говорим црногорским језиком и да је моја црква Црногорска право-

slavna crkva“, dodala je Vuksanović-Stanković. <*vijesti.me*>, 25. 12. 2020.¹⁴

Пошто се рад бави лексичк(-ономастичк)им иновацијама, овдје се мора нагласити да назив *посрбица* у самој Црној Гори јесте иновација, али да на говорном простору српског језика као цјелине он то ипак није. Током Првог свјетског рата био је врло обичан у хрватској штампи (§§ 37–39), али се у говору свакако употребљавао и раније (§ 36), што смо установили увидом у материјал с портала Националне и свеучилишне књижнице у Загребу *Stare hrvatske novine*:

(36) Tko priznaje mađarsko-hrvatsku nagodbu, taj je mađaron, hulja, izdajica itd. Tko priznaje Srbe, i taj je izdajica te *posrbica*. Ali Srbi su tu i takovima hoće da se priznaju i da tako ostanu. I mi smo Hrvati tu i takovi hoćemo da ostanemo u domovini, koja je i Srbima zajednička. Pa kad nam je domovina zajednička i dušmani zajednički, onda nam zdrav razum nalaže, da se složno opremo zajedničkim dušmanima i spasimo tako našu narodnu bit (-vić: „Iz seoskog zatišja“; *Karlovac: Glasilo hrvatske-srpske koalicije*, 11. 4. 1914).

(37) Oj čujte nas, *posrbice*, / Ta vi podle ulizice, / Krinku će vam skidat s lica / svaka prava Hrvatica (E. Č., Vinkovci: „Izdajice!“; *Mali list*, 19. 11. 1914).

(38) Hoćeš da ti dadem i to znati: / *Posrbice*, da li su Hrvati? / Nit' su Srbi niti su Hrvati, / Kruh naš jedu – na Beograd gledu! („Tko su posrbice?“; *Mali list*, 15. 12. 1914).

(39) *Hrvatska* donosi ovaj dopis iz Otočca: U Otočcu živio je bolje stojeći posjednik seljak Iso Kukić. Srbska propaganda zavrtila i njemu glavom. Ne pitajući, je li zbilja potiče od Srba, ili je jedan od autohtonog hrvatskog pučanstva grčko-iztočne vjere, ili je iz Bosne, gdje su ciele krajeve popovi prekrstili na grčko-iztočni obred – sve to nije ga zanimalo, zamrzio rođenu grudu i sve što nosi ime hrvatsko. Njegov rad i misli išle su „onamo, onamo“... Poznavajući ga oblasti kao takovog, uzeše ga

¹⁴ Процијенивши да је таквим иступом допринијела ширењу нетрпељивости и дискриминаторних ставова према припадницима српске националности, да их је штавише ставила у контекст који их одваја и разликује од сународника из Србије, двојица грађана су се жалила институцији заштитника људских права и слобода, али је та институција утврдила да није ријеч о говору мржње. Своје мишљење омбудсман је при томе образложио чињеницом да се у Народној скупштини „često [...] uporebljavaju i pežorativni termini kao što su: *Milogorci, litijaši, kriminalci, teroristi*“, уопште „riječi koje šokiraju, uznemiravaju, pa i vrijeđaju učesni-ke/ce debate, a ponekad i sveopštu javnost“, те да „kod nepozivanja na mržnju i nasilje, ujedno sa izvinjenjem, taj vid izražavanja“ у случају Д. Вуксановић Станковић „nije dostigao stepen oštine koji se može definisati kao govor mržnje“ (Мишljenje Заштитника људских права и слобода CG).

za taoca. Nalazio se u otočkom zatvoru. Kad je pao Beograd i Hrvati prvi unišili onamo, odakle nam je naviešten rat do iztrage, da nas nestane – zaredale su oduševljene proslave pada Beograda, a osobito onim krajevima, koje su već bahati *posrbice* ugrožavali („Objesio se od žalosti, što je pao Beograd“, *Jutarnji list*, 17. 12. 1914).

5. ЦРНОГОРСКИ НАЗИВ ЗА ПРИКРИВЕНЕ СРБЕ. Они који су се до 2020. г. осјећали као Срби, али тако што су своје опредјељење тајили од околине, да не би трпјели разне видове дискриминације (в. нпр. Лутовац 2015; Лепосавић 2021), наилазили су на осуду обију група, што се одразило, између осталог, и називом *криптосрбин*, одн. *крипто-Србин* (§§ 40 и 41).

(40) Mora da je *kripto-Srbin*. Ne bi to pravi Crnogorac, nema šansi [о бившем директору Управе полиције С. Стојановићу, поводом његовог признања да је учествовао у кријумчарењу цигарета, те изјаве да се искрено каје због одлуке донијете без сагледавања последица]. <*cdm.me*>, 17. 9. 2024.

(41) Ovo je perfidni *kripto-Srbin* [о љекару М. Павличићу, поводом његове изјаве да је колеге које су учествовале у литијама Српске православне цркве подржао у изношењу става, а не у ставу као таквом]. <*antenam.net*>, 4. 7. 2020.

И тај назив може бити „позајмљеница“ из хрватских варијетета (§§ 42 и 43), али и лексема која је у Црној Гори наново настала у сличним политичким околностима, рецимо на основу ранијих предложака: *криптонационалист(a)* 'прикривени националиста' и *криптокомунист(a)* 'прикривени комуниста' (РНК), одн. *криптомарксист(a)* 'прикривени марксиста' (РНО). И у самој шире схваћеној етнониимији може се наћи одговарајући узор, додуше међу лексемама које умјесто носиоца означавају праксу: *криптојудаизам* 'потајно исповиједање старе вјере код шпанских Јевреја који су усљед прогона прешли на католичанство'¹⁵.

¹⁵ Дотична група настала је у раздобљу најжешћег вјерски мотивисаног терора у Шпанији (1391–1492). Званично су њени припадници вођени као *cristianos nuevos* 'нови хришћани' и *conversos* 'преобраћеници', народ им је као погрдно надјенуо име *марани* (од шп. *marrano* 'свиња; хуља?'), док су сами Јевреји исте људе називали *anusim* 'присилени, одн. присилно покрштени'. Управо због марана – које је хришћанска околина сумњичила за *криптојудаизам*, а онда и за све недаће цијелог друштва, што су с небеса тобоже спустиле као Божја казна – 1478. г. установљена је злогласна Шпанска инквизиција (Roth 2002).

(42) Ti si neki *kriptosrbin* ili „dete“ jugo-oficira. Tko ti brani da pališ za Beograd. Tamo možeš živjeti u „mešanom“ i multikulturalnom društvu i posjećivati Tita [тј. његов маузолеј]. <jowforums.com>, ?.

(43) Dobro [сам] shvatio da [А. Врдољак у ТВ серији *Duga mračna noć*] izjednačuje stradanje ustaša i Židova, da poručuje kako su polusrbi i *kriptosrbi* bili podmukli tlačitelji vrlih hrvatskih muževa, te da su žene kojima je erotska ljubav ispred majčinstva i obitelji bezdušno-malodušne komunistkinje i *kriptosrpkinje*. <nacional.hr>, 7. 11. 2005.

6. ПОРЕЂЕЊЕ СА ЕТНОНИМИЈОМ НЕФОРМАЛНИХ УРБАНИХ ВАРИЈЕТАТА УОПШТЕ. Сви овдје поменути и опримјерени називи у суштини проистичу из двају различитих, међусобно супротстављених погледа на прошлост (и будућност) православне већине у Црној Гори. Исте историјске личности за једне становнике Црне Горе могу бити ратници јунаци, а за друге отимачи и убице, што показују „етнонимизована“ значења назива *четник* и *комита*. Национално одређење које једни становници Црне Горе сматрају историјски аутентичним и стога својим, други пак проглашавају лажним, одн. у негативном смислу млађим, што се нарочито огледа у пару назива *посрбица*, што за црногорске Србе употребљавају Црногорци православне вјероисповијести који се не изјашњавају тако, и назива *расрбица*, што се употребљава у супротном смјеру, као и назив *новогорац*, који је као сливеница добијен од општег житељског назива – *Црногорац*. Мада је општи житељски назив за супарничке групе заједнички, тог се назива црногорски Срби одричу уколико се он употребљава као етнички, а одрицање од њега демонстрирају сливајући га и с другим језичким јединицама. При томе, с обзиром на значење, одн. референцију сливених јединица, црногорски Срби супарничку групу имплицитно сумњиче за слугерањство и(ли) страшљивост (*Титогорац*, *Милогорац*, *Еврогорац*, *Натогорац*) и, посебно, поткупљивост (*брашиногорац*). У истом синонимском низу налазимо још три назива који манифестују именовачев поглед на историју: *Монтенегрин*, *Монтенегринац*, *Монтенегрињанин*. Употребљавајући у датом значењу и назив *Дукљанин*, црногорски Срби показују да ипак прихватају и историјски наратив именованог, али само као предмет поруге, одражене у одговарајућим творбеним средствима: *Дукљаш*, *Дукљаноид*, *подукљица*, *дудукљан*.

Оваква слика, коју заједно једна о другој стварају двије супарничке групе – мада такође обојена тамним тоновима – умногоме, међутим, одступа од слике која се кроз неформалне урбане варијетете

на говорном простору српског језика уопште ствара о етничким заједницама које су, с друге стране, мањинске. За Албанце, рецимо, поред низа „жаргонских“ етнонима насталих прерадом оvdје експресивне а у матици домаће, „ендонимске“ ознаке (*Птарши, Шиптаришка, Шипос, Шипус, Шипац, Шипак, Шића, Шица, Шифтар, Шифос, Шипирипи, Шипћирипћи*), па и прерадом прагматички немаркиране, интернационалне, „егзонимске“ ознаке (*Албатрос*), налазимо и немали број углавном веома пејоративних назива прозирне мотивације, којом се репродукују предрасуде о Албанцима као страном, туђом заједници. Као што обично бива, те су предрасуде ипак засноване, мање или више, на одређеним чињеницама, какве су:

– појединости именована: *Идризи* (РЖС; уп. презиме хрватског карате репрезентативца Енвера);

– појединости изгледа, нпр. обичаји у одијевању: *ватерполиста* (РЖА, РЖИ, РЖГ, РЖС; по кечету), *печурка / шампињон* (РЖС; исто), или хигијенске навике: *Пришт* (РЖС; мотивисано прије свега именом главног града српске покрајине насељене претежно Албанцима);

– појединости понашања, нпр. склоности одређеним занимањима и(ли) политикама: *ћевапчићко* (РЖС), *Чечен* (РЖГ);

– уопште цивилизацијски ниво: *Шошон*¹⁶.

Може се, према томе, рећи да и „жаргонска“ етнонимија потврђује да двије супарничке групе православне већине у Црној Гори једна другу не схватају као различите народе, него баш напротив као исти народ, једне традиције и културе (што подразумева неразликовни именованост, неразликовне обичаје у одијевању, неразликовне склоности одређеним занимањима итд.), те да њихови оvdје пописани и објашњени називи ипак не представљају етнониме.

Да се групе о којим је ријеч међусобно не сматрају страним и туђим, у науци је више пута констатовано и раније, и то захваљујући директније установљеним подацима. Мислимо на податке о тзв. *етничкој дистанци*, која се израчунава помоћу испитаничких одговора на питања да ли би с припадницима других именованих група уче-

¹⁶ У Ивановић 2023а овај је назив остао непописан јер га нема у лексикографским изворима. На интернету се он, с друге стране, налази: *Volje bi nam bilo, braćo Srbi, da se okrenemo bogu i decu da pravimo jer za koju godinu doći će nam ovi Šošoni do Niša.* <*vesti-online.com*>, 18. 1. 2013. *Šošoni su do pre par godina valjali drugima dok je njihova omladina bila pošteđena. E sad su i oni postali veliki konzumenti, čim su im Ameri doneli „demokratiju“, pored osiromašenog uranijuma posejanog širom Kosmeta.* <*blic.rs*>, 2018.

ствовали у разним друштвеним интеракцијама – од најдаљих (да живе у истој држави или да станују у сусједству) до најближих (да буду у родбинском односу преко брака својих рођака, а онда и преко сопственог брака или брака своје дјеце).

Посљедњи пут таква је дистанца у Црној Гори мјерена новембра 2023, анкетним истраживањем које је помоћу репрезентативног узорка од 1023 испитаника једна организација цивилног друштва спровела у сарадњи с Министарством за људска и мањинска права. И тада је установљено да они који се изјашњавају као Срби према онима који се изјашњавају као Црногорци и обратно исказују веома низак степен удаљавања. Што се тиче дистанце Срба према Црногорцима, за равноправну сарадњу на послу она је само 0,4%, за дружење и посјећивање само 0,7%, а за брак својих рођака само 1,1%; незнатно је виша за руковођење на послу и у држави: 1,8, одн. 2,1%, као и за лични брак или брак своје дјеце: 4,9%. У обратном смјеру, што се тиче дистанце Црногораца према Србима, вриједности су незнатно више, редом: 1,5, 1,5, 2,4; 2,1, 7,4, 7,7.¹⁷ Обоји се неупоредиво, али заиста неупоредиво више дистанцирају према Бошњацима, Хрватима, Албанцима и Ромима (Вешић 2024).¹⁸ Слични су били, посебно наглашавамо, налази сличног истраживања 2013, као и ранијих година – како послије референдума о државноправном статусу, 2007. г., тако и прије њега, 2004. г. (Вешић 2013: 15–16).

7. ЗАКЉУЧАК. Што се тиче механизма творбе и врсте прагматичке обиљежености, ни рецентнија црногорска етнониимија неформалних урбаних варијетета не одступа од лексичке (и ономастичке) грађе неформалних урбаних варијетета на говорном простору српског језика уопште. И ова је великим дијелом настала аналошки или сливањем и обиљежена је прије свега као пејоративна. Али специјално, од саме етнониимије неформалних урбаних варијетета на истом говорном простору она пак веома одступа, утолико што одражава један крајње плjosнат портрет Другога, у којем нема изразитијих људ-

¹⁷ Једина друштвена интеракција у вези с којом Срби према Црногорцима исказују већу дистанцу него Црногорци према Србима јесте васпитавање дјеце: 1,8 : 1,5.

¹⁸ За руковођење у држави дистанцу спрам Бошњака Црногорци исказују на нивоу од 26,9%, а Срби на нивоу од 42,8%, док је за лични брак или брак своје дјеце исказују на нивоу од 57,1%, одн. 84,9%. Исти параметри спрам Албанаца износе и више, редом: 36,4, 59,6; 60,9, 88,4, док спрам Хрвата износе више за руковођење у држави: 32,8, 53,7, а мање за лични брак или брак своје дјеце: 43,5, 76,1.

ских мана што се очекују осим конвертитства. Судаћећи, дакле, по називима које су једни за друге сковали Срби Црногорци и њихови суграђани који се изјашњавају само као Црногорци, подјела унутар православне већине у Црној Гори није етничка. И сами је носиоци доживљавају као неприродну и тренутну. Дистанце која се у међуетничким односима очекује једноставно нема, што уосталом потврђују и социопсихолошке анкете, према којима нпр. међусобне бракове испитаници двају наведених опредјељења углавном третирају као ендогамне. Према томе, биће да се опредјељења која дати називи имају заправо заснивају на другачијим представама о културноидентитетској и државноправној прошлости и будућности Црне Горе, те да се дати називи не могу сматрати етнонимима.

Много већи креативни потенцијал при именовању супарничке групе испољили су црногорски Срби. За своје суграђане православне вјероисповијести а не српског опредјељења они су сковали много више назива, мотивисаних између осталог како унутрашњополитичким чиниоцима (какви су вође режимâ под којима је дошло до „преопредјељења“) тако и спољнополитичким чиниоцима (какви су организације на чијем је чланству посљедњи режим инсистирао). За нека будућа истраживања, другачије образованих и(ли) другачије усмјерених истраживача, остаје питање да ли је већи креативни потенцијал једне групе која је доскора ипак била веома угрожена нешто што је такође требало очекивати, рецимо стога што се духом и духовитишћу, па и у „жаргону“, очитује онај коме постојећи односи моћи у најмању руку не погодују, и обратно – стога што неће бити да је „жаргон“ језик привилегованих. И уопште би требало испитати колику су улогу у реченој подјели имале другачије представе о културноидентитетској и државноправној прошлости и будућности Црне Горе, а колику игре моћи, на које помишљамо ишчитавајући не само поједине цитате него и резултате поменутих анкета, по којима је нпр. појединим националним Црногорцима у реду дружити се и посјећивати с националним Србима али им не дозволити да и они учествују у управљању државом.

ИЗВОРИ (ЛИНГВИСТИЧКИ И ИСТОРИЈСКИ)

- Ђилас, М. О црногорском националном питању. *Борба* 106 (1.5.1945), 3.
- Извори за историју радничког покрета и револуције у Црној Гори*, I, 1: 1918–1929 (прир. Ј. Бојовић). Титоград: Историјски институт СР Црне Горе, 1971.
- РНК: Клајн, И. 1992. *Речник нових речи*. Нови Сад: Матица српска.
- РНО: Оташевић, Ђ. 2008. *Речник нових и незабележних речи (сажето издање)*. Београд: Алма.
- РЖА: Андрић, Д. ²2005. *Двосмерни речник српског жаргона (и жаргону сродних речи и израза)*. Београд: Zepher Book World.
- РЖГ: Gerzić, В. 2012. *Rečnik srpskog žargona (i žargonu srodnih reči i izraza)*. Beograd: SA.
- РЖИ: Imami, Р. ³2007. *Beogradski frajerski rečnik*. Beograd: NNK International.
- РЖС: Sabljak, Т. ³2013. *Rječnik hrvatskoga žargona*. Zagreb: Profil.
- *
- Izvori za istoriju SKJ*, A, I, 6: *Treći kongres KPJ i Plenarne sednice CK KPJ* (прир. У. Вујошевић и В. Глигорјевић). Београд: Komunist, 1986.
- Marković, S. Znamo tko vodi kampanju protiv Njegoševa mauzoleja. *Vjesnik* 8329 (26.4.1970), 2–3.
- [Мишljenje Заштитника људских права и слобода Црне Горе по притужби која се односи на гђу W. W.]. [https://www.ombudsman.co.me/docs/1640090651_161620221_misljenje_scg.pdf] приступљено 12.4.2025.
- [Nacionalni sastav utemeljitelja DANU]. [<https://danu.co.me/wp-content/uploads/2021/04/UTEMELJIVACI.pdf>] приступљено 12.4.2025.
- Perović, S. 1999. [Govor predsjedavajućeg Osnivačkoj skupštini DANU]. [<https://danu.co.me/wp-content/uploads/2021/04/OSNIVACKA-SKUPSTINA.pdf>] приступљено 12.4.2025.
- Popis stanovništva 2023: Stanovništvo CG prema nacionalnoj odnosno etničkoj pripadnosti, vjeri, maternjem jeziku i jeziku kojim se uobičajeno govori – Saopštenje 135/2024 Uprave za statistiku. [https://www.monstat.org/uploads/files/popis%202021/saopstenja/SAOPSTENJE_Popis%20stanovnistva%202023%20II_cg.pdf] приступљено 12.4.2025.

ЛИТЕРАТУРА

- Алексић, Б. 2024. Конструисање идентитета као фактор изградње црногорске нације. У: М. Ђурковић (прир.) *Конструисање синтетичких нација*. Београд: Catena mundi, 148–174.
- Бојовић, Ј. 1918. *Подгоричка скупштина 1918: Документа*. Горњи Милановац: Дечје новине.
- Вујовић, Д. 1987. О неким неправилним приступима црногорском националном питању. У: *Прилози изучавању црногорског националног питања*. Никшић: Универзитетска ријеч, 155–164.
- Драгићевић, Р. 2022. Мотивација, творба и значење српских сливеница. *Новоречје* 6, 63–74.
- Драгићевић, Р. 2024. *Огледи из српске дериватологије*. Вишеград: Андрићев институт.
- Ђурковић, М. 2010. Како се конструишу нације: Црногорски случај. *Социолошки преглед* 44/1, 3–36.
- Екмечић, М. 1989. *Стварање Југославије 1790–1918*, II. Београд: Просвета.
- Екмечић, М. 2007. *Дуго кретање између клања и орања: Историја Срба у Новом веку (1492–1992)*. Београд: Завод за уџбенике.
- Живковић, Д. 1987. Прилог питању развоја црногорске историографије: Неке карактеристике најновије фазе. У: В. Стругар (ур.) *Прошлост Црне Горе као предмет научног истраживања и обраде*. Титоград: Црногорска академија наука и умјетности, 181–199.
- Ивановић, М. 2023а. Гдје се и кад „ирваси“ могу назвати „стоком с истока“: Имена народа и регионалних група у неформалним урбаним варијететима српског језика. *Зборник МС за славистику* 103, 169–191.
- Ивановић, М. 2023б. Велико слово у етнонимији неформалних урбаних варијетета: Имамо ли норму и каква би она требало да буде. *Зборник МС за филологију и лингвистику* 66/1, 63–80.
- Јовановић, Б. 2005. *Расрбљивање Црногораца (од Стаљина и Тита до „Дукљана“) – духовни геноцид*. Подгорица: Вијеће народних скупштина Црне Горе.
- Јовановић, Ј. 1963. *Орао на Јанику: Романсирана биографија једног револуционара*. Београд: Космос.
- Јовановић, Ј. 2018. *Лексика погрдног значења у именовану човека у српском језику*. Докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету у Београду (ментор: Р. Драгићевић).
- Клајн, И. 2003. *Творба речи у савременом српском језику*, II: *Суфиксација и конверзија*. Београд: Завод за уџбенике – Институт за српски језик САНУ, Нови Сад: МС.

- Лековић, Ж. 2023. Антисрпство у Црној Гори 1996–2020. У: Ј. Газдић, Д. Крцуновић (прир.) *Оловна времена у Црној Гори (1990–2020): Узроци и посљедице*. Подгорица: Друштво чланова Матице српске у Црној Гори, 127–144.
- Лазић Коњик, И. 2023. Творба речи од презимена и личних имена политичких личности у српском језику (деривациони, семантички и когнитивни аспекти). *Новоречје* 8, 40–60.
- Лазић Коњик, И. 2024. Лексикографија у дигиталној ери: Интернет и друштвени медији као извори нових речи. *Новоречје* 11, 62–80.
- Лакић, З. 2021. Ослобођење и уједињење 1918. године – историјски подухват (завјет и циљ). У: М. Војводић (ур.) *Крај рата, Срби и стварање Југославије*. Београд: Одељење историјских наука САНУ, 25–31.
- Лепосавић, В. ²2021. *Ухваћени у вршењу својих права*. Београд: Catena mundi.
- Лутовац, З. 2015. *Српски идентитет у Црној Гори*. Београд: Институт друштвених наука.
- Марковић, Т. 1969. *Историја школства у просвјете у Црној Гори*, I. Београд: Завод за издавање уџбеника СР Србије.
- Маркуш, Ј. 2005. *Народна странка у Књажевини и Краљевини Црној Гори*. Цетиње: Народна мисао.
- Миљковић, В. 2023. Лексичка деантропонимизација у савременом српском сленгу и семантичка природа антропонима. *Новоречје* 8, 125–143.
- Перић, В. 1997. Историја Црне Горе. У: С. Ђирковић и Р. Михаљчић (прир.) *Енциклопедија српске историографије*. Београд: Knowledge, 10–11.
- Радивојевић, С. s. a. Друштвени медији. У: Б. Бановић (ур.) *Етнолошко-антрополошки појмовник српске културе*. Београд: Етнографски институт САНУ. [<https://pojmovnik.rs/pojmovnik/Д/ДРУШТВЕНИ%20МЕДИЈИ>] приступљено 12.4.2025.
- Раковић, А. 2019. *Црногорски сепаратизам*. Београд: Catena mundi.
- Ракочевић, Н. 1969. *Црна Гора у Првом свјетском рату*. Титоград: Историјски институт – Цетиње: Обод.
- Растодер, Ш. 2018. О неким полемичним питањима Божићног устанка 1919. године. *Историјски записи* 41/3–4, 81–110.
- Стаматовић, А. ²2021. *Историјске основе националног идентитета Црногораца 1918–1953*. Никшић: Институт за српску културу – Подгорица: Српска кућа.
- Терзић, С. 2000. Идеолошки корени црногорске нације и настанка црногорског сепаратизма [са дискусијом]. *Српска слободарска мисао* 1/1, 181–198.

*

- Babić, S. ³2002. *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Globus.
- Bešić, M. i dr. 2013. *Etnička distanca u Crnoj Gori – empirijsko istraživanje, decembar 2013*. [Podgorica]: Centar za evropske studije – Centar za demokratiju i ljudska prava.
- Bešić, M. 2024. *Etnička distanca u Crnoj Gori – decembar 2023*. [Podgorica]: Centar za demokratiju i ljudska prava.
- Bogišić, V. 1999. Štedimlija Marković, Savić. U: *Krležijana*, II. Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, 425–426.
- Brković, S. 1974. *O postanku i razvoju crnogorske nacije*. Titograd: Grafički zavod.
- Bugarski, R. 2021. *Gramatika srpskog žargona*. Novi Sad: Akademska knjiga.
- Burzanović, S. 2022. Gaeta. U: Đ. Borozan (ur.) *Leksikon diplomatije Crne Gore*. Podgorica: Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 391–392.
- Crystal, D. 2011. *Internet Linguistics: A Student Guide*. London – New York: Routledge.
- Glušica, R. 2020. *Crnogorski jezik i nacionalizam*. Beograd: XX vek.
- Karaula, Ž. 2023. Štedimlija i Hrvatska pravoslavna crkva u NDH. *Matica* 96, 141–158.
- Kulišić, Š. 1980. *O etnogenezi Crnogoraca*. Titograd: Pobjeda.
- Radojević, D. 2008. Uvodna studija. U: *Tri zabranjene knjige Savića Markovića Štedimlije*. Podgorica: Dukljanska akademija nauka i umjetnosti, 5–43.
- Radojević, D. 2015. Savić Marković Štedimlija o Njegošu i Crnoj Gori njegova vremena. *Lingua Montenegrina* 15, 143–160.
- Radoman, A. 2020. Ko je autor „Istorije školstva i prosvjete u Crnoj Gori“. *Lingua Montenegrina* 26, 369–379.
- Roth, N. ²2002. *Conversos, Inquisition, and the Expulsion of the Jews from Spain*. The Madison: The University of Wisconsin Press.
- Vujović, D. 1989. *Podgorička skupština 1918*. Zagreb: Školska knjiga – Stvarnost.

Milan Ivanović

(Službeni glasnik, Belgrade)

LATEST INNOVATIONS IN THE MONTENEGRIN
ETHNONYMY OF INFORMAL URBAN VARIETIES

S u m m a r y

The duality of the Montenegrin national identity, which had been encouraged, at least declaratively, by the authorities of the smallest republic of the Socialist Yugoslavia, was abandoned following the collapse of the League of Communists. In its place, a dynamic range of national identities emerged, among which Montenegrin officials first chose to promote a Serbian integralist identity, later shifting, at the very beginning of the new millennium, toward a Montenegrin separatist identity. This ideological transition has been echoed in informal urban speech (both slang and colloquial language), as evidenced by the emergence of new terms used to denote the adherents of the mentioned identities. Broadly, new terminology has arisen through two main processes: the creation of novel items that are stylistically and pragmatically marked compared to their standard language equivalents, or the semantic shift of existing appellatives into ethnonymic usage which is also marked both stylistically and pragmatically. The paper presents a list of such innovations, based on material collected from the Internet, and offers a morphological and motivational analysis of these terms, with the insight that most of them refer to the supporters of Montenegrin separatism. The most productive has proven to be the paradigm of the historic residential term *Dukljani*, used (due to the explicit self-identification with the weak heritage of the early medieval (semi)state in the territory of the current Montenegro) to designate supporters of Montenegrin separatism. This term has given rise to several derivatives with the same denotation but more negative connotation: the suffix derivative *Dukljaš* (with a partially depreciative suffix *-aš*, used to designate supporters of a specific political position), the prefix-suffix derivative *podukljica* (after the noun *poturica* ‘a Serb or a member of any non-Turkish people who converted to Islam and became a Turk, i.e. a Muslim’), and the portmanteau *dudukljan* (according to *duduk* ‘a dunce’). There is also a number of terms – used to designate the same group of people – that result from blending the non-marked residential term with the name of the political leader relevant for a given understanding of the nation: *Titogorac* (← (Josip Broz) *Tito* + *Crnogorac*) and *Milogorac* (← *Milo* (Đukanović) + *Crnogorac*), while an analogous portmanteau suggests what motivated such re-understanding, namely mere profit: *brašnogorac* (according to *brašno* ‘flour’). By compa-

ring these and other innovations with the ethnonymic formations of informal urban varieties more broadly, the paper argues that they are not truly ethnonymic after all, inasmuch as it is impossible to recognise any interethnic hostility in them, but only prejudice relating to domestic and foreign political orientation of the denoted individuals and their motives for such orientation. This conclusion is supported by a survey on ethnic distance between the relevant communities, which, regardless of the more or less derogatory terms they have formed for each other, is practically non-existent.

Key words: Montenegrin nation, Montenegrin nationalism, ethnonyms, neologisms, portmanteaus, word formation, slang, colloquial style, jargon, Serbian language.